

20 שנה אחרי משפט נירנברג

מ. מושקט

עקרונות נירנברג נתקבלו כנכסי צאן-ברזל של המשפט הבינלאומי וכיסוד של המשפט הבינלאומי הפלילי, בן-יימנו, משנתגלה הצורך בבירור המשפטי של תוצאות מלחמה יחידה במינה בתולדות האנושות, שלא היה כמוה לפני כן, ושהיתה מכוונת לא כל כך להבטחת שליטתה המוחלטת בעולם כולו של קבוצת פושעים, אלא גם השתמשה במוסד המדינה-הלאומית כבמכשיר של פשע, בהצהירה בגלוי שזכותה — לשעבד עמים אחרים ולהשמיד את כל מי שהיא הכריזה כנציגי המין התת-אנושי. (בראש וראשונה, יהודים, אך גם סלאבים, צוענים, צבעוניים למיניהם וכו'). מכאן ההגדרות שנכללו במגילת נירנברג, שלא הסתפקו בציון של פשעי-מלחמה. הכרחי היה לקבוע בעזרתם מחד-גיסא את המושגים: „הפשע נגד השלום ונגד האנושיות“, „אירגונים פליליים“, „האיר-רלבנטיות של מעשי-מדינה ופקודה לגבי ענישתה על פשעים כנ"ל, ומאידך גיסא, להשריש את מושג הפשע של השמדת עם, הסמכות השיפוטית האוניברסאלית לגבי פשעים אלה וסמכותם של מוסדות-שיפוט בינלאומי לגבי ראשי הפושעים.

למותר לחזור כאן על קביעתו של פסק-הדין הנירנברגי, שעל אף המיפנה המהפכני הקשור בו בתחום המשפט הבינלאומי, אין העקרון של אי-רטרואקטיביות החוק נפגע על ידו, שכן הפעם מדובר בפשעים המורים ביותר שבוצעו בדרכים ובצורות מזוועות ביותר. איסורם ע"י חוק המדינות ומשפט העמים הוא בעל ותק רב מאוד, ויש לו תקדימים בהתפתחות התרבות האנושית, מאז התחילה לצעוד בדרך התרבות והחוק. כאסמכתא לפשעים נגד השלום, הובאו הסכמים בינ-לאומיים, שעליהם היתה התומה גם גרמניה, לרבות ההסכמים שאופיים הוא כמעט אוניברסלי, ועוד לפני הסכם בריאנד-קלוג מ-1928 כבר כללו בצורה חד-משמעית את רצונן של רוב מדינות תבל לוותר על המלחמה כמכשיר של מדיניות, ליישב את כל סיכסוכיהן בדרכי שלום בלבד, ולגנות את התוקפנות.

בגרמניה המערבית ממשיות כידוע, לפעול גם כיום מפלגות נאציות וניאו-נאציות בעוד שפעילותו של השמאל ותנועות פציפיסטיות נאסרו. המפלגות הניאו-נאציות זוכות לאחרונה לנצחונות מרשימים בבחירות פרלמנטריות ומוניציפאליות. לא רק את העבר הן מנסות להשכיח, אלא גם לטהר את משטר הפשע של היטלר, ולהטיל את האשמה להתלקחות המלחמה, והפשעים שבוצעו תוך כדי ניהולה, על בעלות הברית והמחתרת האנטי-נאצית.¹ את פסקי-הדין המקילים במשפטיהם של פושעי המלחמה, והקשיים שבהם נתקל המאבק לביטול חוק ההתיישנות על פשעי המלחמה, למרות החלטות מועצת אירופה והאו"ם, הם נזקפים גם לזכות השפעתם של מפלגות אלה.

במאמצים אלה השתלב יפה הקונגרס למשפט בינלאומי פלילי שנערך באפריל 1967, בפאריס. ואם כי אין כל ספק שהגדרת הפשעים נגד האנושיות, כפי שנכללו במגילת נירנברג ובהצעות שהוגשו לאו"ם, בדבר הקודכס הפלילי הבינלאומי, המבוסס על עקרונות נירנברג, קולעות הן ביותר, ראויים לשבח גם כל הצעדים שנעשו כדי לדייק בניסוחם ובעידכוןם של עקרונות אלה, בעקבות העובדות והבעיות המשפטיות שהועלו במשפטים, אשר נערכו אחרי נירנברג, בפרט

1. פרטים על כך, ראה בין היתר במאמר: מ. מושקט: „מוסכמות חדשות לטיהור פשעי מלחמה נאציים“, „ידיעות ירושם“ מס' 33/64.

במשפט אייכמן בירושלים. מצד שני, האפרטהייד, וצורות אחרות של גזנות ואיסובלנות דתית ומדינית, שלילת החופש ותרבות לאומית, רדיפות בשל דעות פוליטיות ומאבק לשיחורור לאומי, כמו באינדונזיה, במושבות פורטוגזיות או בתעמולה הארסית של שופרות רשמיים ערביים נגד ישראל. ברור, שכל זה מבליט גם את הצורך להגדיר מחדש מהו פשע נגד השלום, אם כי ההגדרה בסעיף 6/א של מגילת לונדון, כוללת גם את ההכנות לתוקפנות, ואם כי גם האו"ם גינה כבר לא פעם בצורה מפורשת ביותר, את כל הגילויים של התעמולה המלחמתית.

בקשר לכך, ראוי להזכיר ש"הקונפרונטציה האינדונזית" שהחלה למחרת הקמתה של הפדרציה המאלזית ב-7 בספטמבר 1963, והביאה לניתוק קשרים ולמצב מלחמה בין אינדונזיה לבין מאלזיה, היתה מכוונת לא רק לתביעות טריטוריאליות, במיוחד לגבי בורניאו, אלא להיסולה של הפדרציה המאלזית, כלומר לחיסולה של מדינה. "הקונפרונטציה" הסתיימה כידוע, בקיץ 1966. אבל קשה להשתחרר מהרושם שהיא היתה קשורה בתוכנית, שניתן להגדירה מבחינת המשפט הבינלאומי, ובמיוחד הפלילי, כפוליטיקל להבדיל מג'נוסייד. וכידוע, תכנית דומה היתה לכמה ממדינות ערב. לגבי ישראל, והיא כוללת גורמים ג'נוסיידאליים ופוליטיקאליים גם יחד. הנסיון לחסל את מדינת ישראל ואף להשמיד באורח חלקי או טוטאלי את יהודי ישראל, נכלל אף הוא במעשי חבלה ותוקפנות, ויכול להחשב כנסיון להשלמת "הפתרון הסופי", אשר בביצועו המוחלט נכשלו הנאצים וממשיכיהם. לכן יש אולי מקום כיום, להגדרה נפרדת של הפוליטיקל, למרות שניתן להבחין בו את הגורמים המאפשרים למיינו ולסווגו עם הפשעים נגד האנושיות ונגד השלום.

כידוע, דובר במגילות נירנברג על מלחמות תוקפנות ומלחמות המבוססות על הפרת בריאות, הסכמים או הבטחות בינלאומיות. במשפט נירנברג, נעשתה גם ההבחנה בין מלחמות תוקפניות, לבין מעשי-תוקפנות, בשם לב לצורת כיבושן של אוסטריה וצ'כוסלובקיה, כיבוש שלא גרר אחריו אז לפעולות מלחמתיות ומצב של מלחמה במישרין.

אין כל ספק שהטריבוניל הנירנברגי הסתייע בהגדרת התוקפנות גם בנושא זה, כפי שהיא בוצעה עוד בחבר-הלאומים ונוסחה בהסכמי לונדון בשנת 1933, ושאת חשיבותה הבליטו התובעים שטיפלו בשאלת הפשעים נגד השלום: האמריקני, הבריטי, הצרפתי והסובייטי גם יחד.

המציאות החדשה בעולם של זמננו, מוכיחה עם זאת שתוקפנות עלולה לפרוץ כיום, לארדוקא מרצון לשנות מצב מדיני ומערך כוחות קיים, דבר שנתבלט במיוחד בהתגררויותיו ובמעשי התוקפנות של נאצר, עם הוצאת כוח החירום של האו"ם מן האזור, וסגירת מיצרי טיראן.

אין ספק שבמצבם הנוכחי של היחסים הבינלאומיים, לא קל יהיה להביא את האו"ם שיתן יד להרחבת יסודותיו של המשפט הנ"ל, הפלילי בכלל, ובפרט להקמת בית-דין בינלאומי פלילי נפרד או כלשהו מיוחדת במסגרת בית הדין הבינלאומי בהאג. ונכון כמו כן, שצעדים חשובים ביותר לקידום הבטחון הבינלאומי, כרוכים בראש וראשונה, בהסדרים לקראת פירוק נשק, פיקוח על מניעת הפצת נשק גרעיני, ונשק השמדה המונית אחר, פיקוח על פירוק החלל החיצון ופירוקן של ארצות שונות על כדור הארץ, צימצום וביטול הדרגתי של בסיסים צבאיים בשטח זר. כמו כן, הדבר תלוי גם באפשרות להגיע להסדרים לעצירת מירוץ הזיון בכלל, פיקוח על סחר בנשק, על השימוש באנרגיה האטומית ובגילויי מדע אחרים לצרכי השלום בלבד, ובמידה בלתי-מבוטלת גם בהגברת הסיוע לארצות מעוטות-פיתוח ובפעולה למען חיסול משטרי אפליה ושעבוד, הפסקת תעמולת איבה, שינאה גזעית וקריאות לתוקפנות ובהרחבת השימוש במוסדות קיימים ליישוב סיכסוכים בינלאומיים בדרכי שלום בלבד. עם זאת, סבורני, שכבר כיום קיימת אפשרות להקים בתי-דין פליליים אד-הוק, ושהכנת תקנון ריאלי למוסד שיפעל כגוף של פרונטציה משפטית בצורת חבר תובעים ומומחים, עשויה להקל על חידוש הדיונים בנושא זה באו"ם ולקדם את הצעדים לקראת הגשמת הרעיון, שהיתה עשויה גם לתרום לקירוב הלבבות במרכזי סיכסוכים שונים, לרבות המרוח התיכון.

החקירה והדרישה, מקובלת היא כידוע, זה כבר ליישוב סיכסוכים בינלאומיים וכבר עסקו בה הן ועדות מיוחדות וקבועות, מטעם חבר הלאומים בשעתו, והן מטעם מועצת הבטחון והעצרת הכללית של האו"ם. סבורני, שיש מקום לכנס חבר מומחים קבוע, בעל סמכויות, שיפעל כורוע מתמדת של המועצה, וישמש כתובת עצמאית לעצומות, לקריאות אזעקה על הסכנה לשלום ולבטחון האנושות, ואת מסקנותיו יגיש למועצה, לשם אישור ההאשמה ובמידת הצורך כדי להקים בית-דין פלילי אד-הוק, ולדיון בסנקציות. בתי-דין כנ"ל, יוסמכו, על יסוד ההסכמים הנוגעים בדבר, לדון אף בהפרת התחייבויות לפירוק הנשק, אי הפצת נשק גרעיני ופירוק החלל החיצון.

The reactions of world Jewry during the first stage of the Nazi regime

A chapter from the work of Dr. Shaul Ash, lecturer at the Jerusalem Hebrew University. Dr. Ash describes the reactions of World Jewry during the first stage of the Nazi persecutions in Germany. This work reveals the early attempts to react, the difficulties encountered in the attempts at organized drastic reactions.

The Illegal Aliya from Germany

Dr. K. J. Ball — Kaduri describes in detail the work of Aliya Beth, the illegal Aliya from Germany, before the Second World War and the first period of the War. This description, which presents details about each ship of the time, carrying emigrants from Germany, is based on verbal evidence and written material on this emigration. (Haapala).

The development of the Political Police in Bavaria in 1933

Dr. Shlomo Aharonson, lecturer at the Jerusalem Hebrew University, gives a chapter out of a larger work on how the Nazis gained power over the Bavarian Police, and about the position and methods of the S.S. in the process of gaining control over the Establishment and the inner life of the country.

In a short essay, Prof. Mushkat of the Tel-Aviv University, tells of the Great Nurnberg Trials, the present bearing of these court proceedings, and the juridical methods employed in preparation for the trials.

Critical Notes

In the section assigned to criticism, Israel Gutman presents his criticism of Dr. Leni Yahil's book, which deals with the rescue of the Danish Jews during the war.* Abraham Barkai comments on the book on Hitler by A. Bullock.** This book is not new, but it is one of the fundamental works about the period.

* Leni Yahil — Test of a Democracy, The Rescue of Danish Jewry in World War II, Jerusalem, 1966.

** Alan Bullock — Hitler, a Study in Tyranny.